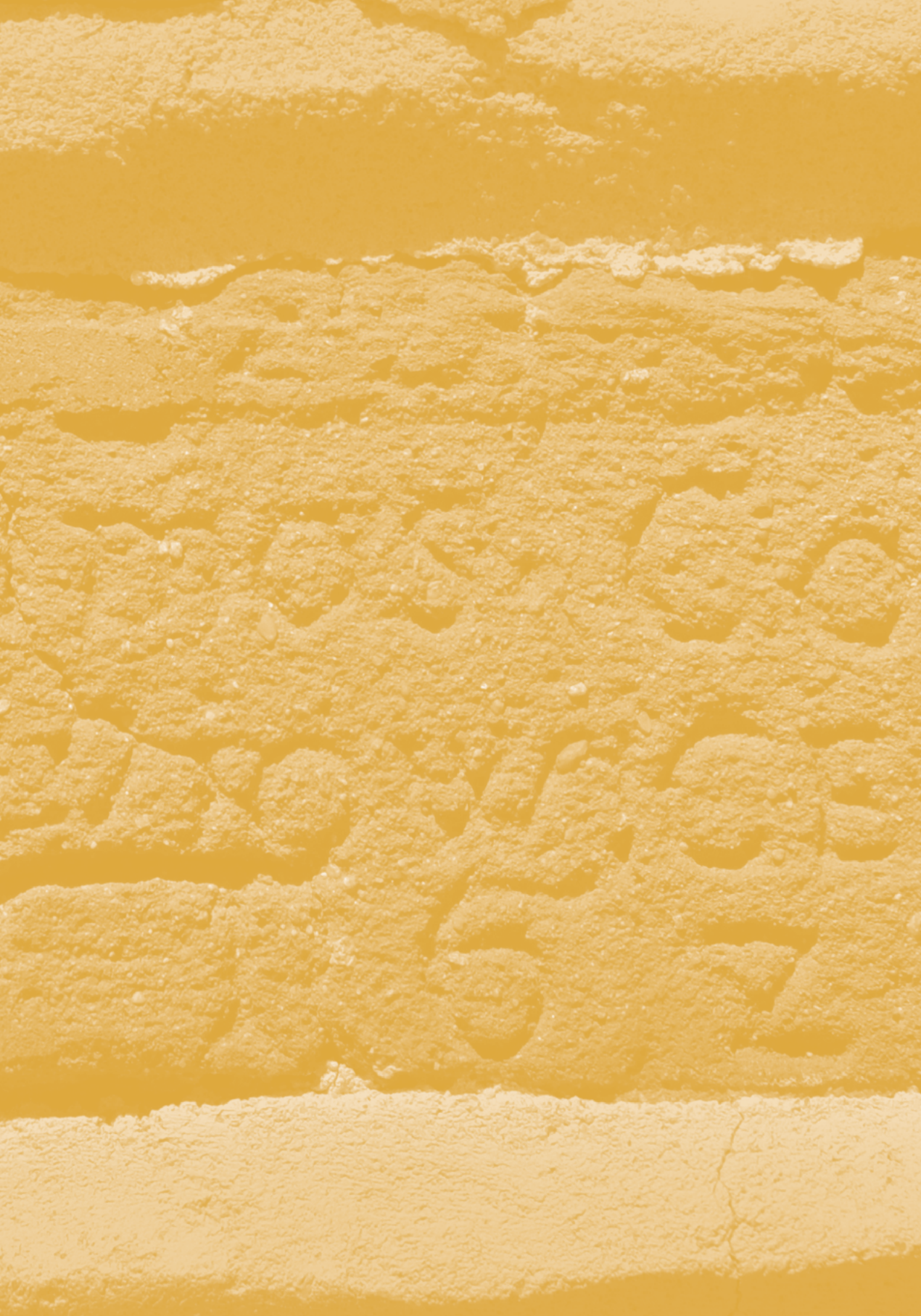

archeologia i historia
ziemi rozprzańskiej

archeologia i historia
ziemi rozprzańskiej

redakcja

Kalina Skóra & Piotr Strzyż

Łódź 2025

Recenzenci

dr hab. Andrzej Janowski, prof. IAE PAN

prof. dr hab. Witold Świątosławski

Wydawnictwo

Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego

Korekta językowa

Karolina Płoska

Korekta techniczna

Jolanta Dybała

Opracowanie graficzne i skład

Joanna Apanowicz

Zdjęcia na okładce i przekładkach

Inskrypcje na ścianach kościoła pw. św. Mikołaja BW w Mierzynie, fot. Kalina Skóra

Wydane ze wsparciem

Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich, Oddział w Łodzi

© Copyright

Wydawca i Autorzy

Wszystkie prawa zastrzeżone

Adres redakcji

90-131 Łódź

ul. Narutowicza 65

ISBN

978-83-969429-8-2

Spis treści

- 7 _____ Słowo od redakcji
- 9 _____ **Monika Troszczyńska-Antosik**
Tomaszowska Ekspedycja Archeologiczna w Mierzynie w latach 1972–1976
- 25 _____ **Beata Sobko, Błażej Muzolf, Ireneusz Marchelak, Wojciech Siciński**
Zarys osadnictwa pradziejowego w rejonie Rozpry w świetle badań
i zbiorów Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi
- 37 _____ **Beata Sobko**
Zabytki krzemienne z Rozpry stan. 2, pow. piotrkowski w zbiorach Muzeum
Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi
- 51 _____ **Magdalena Piotrowska**
Mierzyn, stan. 1, gm. Rozprza. Nowe materiały do poznania kultury
pomorskiej w Polsce Centralnej
- 63 _____ **Tomasz Kurasiński**
Wczesnośredniowieczne cmentarzysko w Lubieniu na tle obrzędowości
pogrzebowej centralnej Polski – specyfika i znaczenie
- 95 _____ **Iwona Nowak, Waldemar Stasiak**
Rozprza – badania Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi
w latach 1963–1966

- 105 _____ **Jerzy Sikora, Piotr Kittel**
Obraz pełen luk. Grodzisko w Rozprzy po ponad półwieczu badań
archeologicznych
- 131 _____ **Alicja Szymczak, Jan Szymczak**
Sprzedaż wójtostwa w Rozprzy w 1373 r. Wojciechowi Golonce. Nowe fakty
- 143 _____ **Kalina Skóra, Piotr Strzyż, Jan Szymczak**
Bulla antypapieża Jana XXIII z siedziby rycerskiej w Mierzynie
- 165 _____ **Jacek Ziętek**
Znaleziska monet z okolic Rozprzy i Mierzyna
- 177 _____ **Alicja Piotrowska**
Wryte przez wieki, czytane przez antropologa – inskrypcje na ścianach
kościoła pw. św. Mikołaja BW w Mierzynie
- 191 _____ **Maria Baranowska**
Wybrane rody chłopskie parafii Mierzyn i Rozprza w świetle ksiąg
metrykalnych i innych źródeł
- 205 _____ **Sebastian Latocha**
Przystanek Rozprza na Drodze Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej.
Przyczynek do mikrohistorii małej stacji kolejowej
- 219 _____ **Afiliacje**

Mierzyn, stan. 1, gm. Rozprza. Nowe materiały do poznania kultury pomorskiej w Polsce Centralnej

Mierzyn, site 1, Rozprza Commune. New materials for the study of Pomeranian culture in Central Poland

Abstract: The first mention of the cemetery in Mierzyn dates back to the mid-19th century. More accidental discoveries were made in the interwar period. Unfortunately, the archaeological site in question was destroyed by sand mining and obtaining stones from destroyed graves. Archaeological research at the site was carried out in the years 1972–1976 and as a result, a total area of 32 ares was surveyed, leading to the discovery of 123 graves. Some of the features had been destroyed by the road construction, sand mine, and robbery activity, which allows us to assume that originally the cemetery may have contained about 150 burials. Among them were graves in the form of stone cists as well as urns only encircled with stones, and simple urn graves. Pottery was mainly discovered in the graves. Only a few metal artefacts were documented – a pin with a shield-shaped head, a pin with a swan's neck, iron rings, pliers, a needle, and bronze pendants. In addition, two bone plates decorated with engraved circles were recovered from the site. The chronology of the cemetery points mainly to the older pre-Roman Iron Age. The cemetery stands out in terms of its size compared to other necropolises of the Pomeranian culture and with high probability has been studied in its entirety. This provides opportunities for in-depth research into, among other things, the spatial structure of the burial site, the variability of graves and urn forms, and osteological studies, which will allow us to supplement the state of research on the burial rituals of the Pomeranian culture's population – this is the largest "Pomeranian" cemetery known from central Poland.

Keywords: Pomeranian culture, Central Poland, Valley of Łuciąża river, cemetery, cist graves

Mierzyn znany jest głównie z istniejącej od XIV w. parafii z zabytkowym kościołem, jednak jego dzieje sięgają dużo wcześniejszych czasów¹. Odkryto tu m.in. rozległe cmentarzysko kultury pomorskiej, która rozwijała się na ziemiach polskich od około VII do III/II w. p.n.e. Z połowy XIX w. pochodzi opis kościoła i jego okolic

1 Baranowska 2018, 8–9, tam dalsza literatura.

Wiele cennych dla nauki śladów pradawnego osadnictwa zawiera ziemia w okolicach Mierzyna, w pow. piotrkowskim. W minionych latach archeolodzy odkryli na tym terenie grodzisko stożkowate, pochodzące z początków XIV wieku oraz ślady cmentarzyska ciałopalnego i osady kultury weneckiej z początków naszej ery.

O jeszcze starszych tradycjach osadniczych Mierzyna pozwalają mówić wyniki badań, przeprowadzanych tam w sierpniu br. przez ekspedycję archeologów z Tomaszowa Maz. Obiektem ich pracy wykopaliskowej było cmentarzysko ciałopalne z okresu halstaackiego, wczesnej epoki żelaza. Wiek intrygującego reliktu zamierzającej przeszłości określa się w przybliżeniu na 2,5 tysiąca lat.

Tegoroczne badania archeologów w Mierzynie miały charakter ratowniczy. Pradawne miejsce kultowe na wydmy płaszczystej, przytykającej do krawędzi pradolinny rzeki Łuciąży, pokrywają obecnie pola uprawne, a same groby osłania zaledwie 30-centymetrowa warstwa ziemi. Okolicz-

● Wykopaliska w Mierzynie

● Rolnik – odkrywca cmentarzyska sprzed 25 wieków

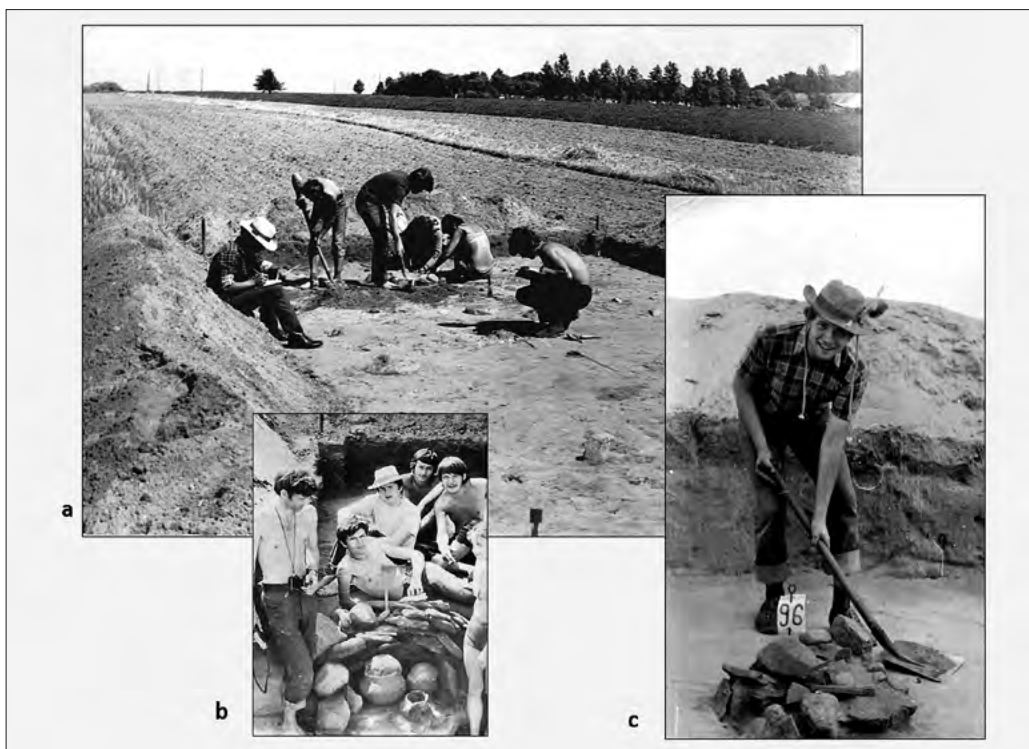
ności te przyczyniły się zresztą do przypadkowego odkrycia cmentarzyska we wrześniu ub. roku. Rolnik z Mierzyna — Józef Olejnik — zawiadomił wówczas muzeum piotrkowskie o wyoraniu kilku starych naczyń glinianych. Oszacowało się wkrótce, że jego pole kryje prawdziwe skarby dla archeologów.

Wystarczy powiedzieć, że tomaszowscy archeolodzy odsłoniли w tym roku na mierzynskim stanowisku aż 21 grobów, choć zdolali przebadac zaledwie trzecią część terenu cmentarzyska. Odnajdujemy, że gliniane naczynia z wyposażenia grobów są doskonale zachowane. Znalezione w nich kilka bardzo rzadkich ozdób żelaznych. Kierujący pracami ekspedycji mgr MARCIN GAŚSIOR — kierownik Działu Archeologicznego w tomaszowskim muzeum, poinformował nas, że okolice Mierzyna poddane zostaną w przyszłości kompleksowym badaniom archeologicznym. Czynione tam będą poszukiwania brakującego ogniwa, tj. osady, związanej z cmentarzyskiem.

Przywiezione z Mierzyna do muzeum w Tomaszowie Maz. wartościowe zabytki dawnej kultury poddawane są obecnie zabiegom konserwatorskim. Zajmą one poczesne miejsce w przygotowywanej ekspozycji muzealnej, która będzie obrazowała wyniki badań archeologicznych, prowadzonych od kilku lat przez muzeum i jego młodszych pomocników — członków kółka historycznego z II LO.

KOB.

Ryc. 1. Wycinek z gazety „Głos Robotniczy” z 27.09.1972, nr 230 (8744) z Archiwum Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim im. Antoniego hr. Ostrowskiego.

Ryc. 2. Badania archeologiczne na stanowisku w Mierzynie. a: wykopaliska w roku 1973; b: wykopaliska w roku 1976 (pierwszy z lewej Marcin Gąsior – kierownik badań); c: Sławomir Fałek w trakcie eksploracji grobu. Zdjęcia z Archiwum Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim im. Antoniego hr. Ostrowskiego (pamiętki przekazane do muzeum przez uczestników wykopalisk).

autorstwa ówczesnego proboszcza – Ignacego Bogusławskiego. W „Szkicach z dziejów Mierzyna” przywołana jest dość obszerna relacja wspomnianego duchownego, znajdująca się w Archiwum Parafialnym w Mierzynie. Bogusławski podaje, że na terenie należącym do plebanii został odkryty „cmentarz pogański”. Natrafiono wtedy na pozostałości naczyń z przepalonymi kośćmi oraz liczne kamienie pochodzące z konstrukcji grobów².

Do odkryć na tym terenie dochodziło także w okresie międzywojennym podczas prac polowych. Od tego czasu niestety stanowisko archeologiczne było dewastowane przez wydobywanie piasku oraz pozyskiwanie do budowy kamieni z niszczonych grobów. Około pół wieku później w Mierzynie miały miejsce badania archeologiczne. Leżące w sąsiedztwie kościoła pole skrywało ponad 100 grobów sprzed około dwóch i pół tysiąca lat.

² Baranowska 2018, 9.

Cmentarzysko znajdowało się na polu ornym należącym do pana Józefa Olejnika, leżącym na krawędzi doliny rzeki Luciąży, w sąsiedztwie drogi prowadzącej do Rozprzy. Prace wykopaliskowe prowadzone były od 1972 do 1976 r., a kierował nimi mgr Marcin Gąsior. Brali w nich udział m.in. okoliczni mieszkańcy, a wzmianki o pracach badawczych ukazywały się w prasie (Ryc. 1; 2). Trzeba także wspomnieć o Tomaszowskiej Ekspedycji Archeologicznej, w skład której wchodziła młodzież z II Liceum Ogólnokształcącego w Tomaszowie Mazowieckim, czynnie biorąca udział w badaniach tytułowego stanowiska³.

Do tej pory stanowisko kultury pomorskiej w Mierzynie nie doczekało się naukowego opracowania i publikacji. W syntetyzującym artykule dotyczącym kultury pomorskiej z Polski Środkowej Irena Jadczykowa wymienia je, zaznaczając, że prezentuje niepublikowane zbiory udostępnione przez M. Gąsiora⁴. Jedynie wzmianki dotyczące efektów badań ukazywały się w „Informatorze Archeologicznym” – po trzech pierwszych i ostatnim sezonie badawczym⁵. Trzeba wspomnieć, że mierzynska nekropolia wymieniona jest również w katalogu cmentarzysk kultury pomorskiej⁶.

Obecnie materiały z wykopalisk prowadzonych w latach 1972–1975 znajdują się w Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim, zaś zabytki oraz dokumentacja z ostatniego sezonu badawczego trafiły do Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim⁷.

W trakcie wszystkich sezonów łącznie badaniom poddano powierzchnię 32 arów, na których odkryto 123 groby ciałopalne⁸. Część obiektów została zniszczona przez drogę, piaśnicę oraz wkopy rabunkowe. Na podstawie zniszczonego obszaru można założyć, że pierwotnie na cmentarzysku mogło znajdować się około 150 pochówków.

W trakcie pierwszego sezonu badań odsłonięto 21 grobów skrzynkowych. Konstrukcje znajdowały się dość płytko pod powierzchnią. Drugi sezon badań przyniósł taką samą liczbę obiektów. Oszacowano, że badania prowadzone przez pierwsze dwa sezony objęły około 50% całkowitej powierzchni stanowiska wraz z obszarem zniszczonym przez drogę biegnącą przez nekropolię⁹. Trzeci sezon

3 Więcej na ten temat Monika Troszczyńska-Antosik w tym tomie.

4 Jadczykowa 1975, 171, patrz przypis nr 15.

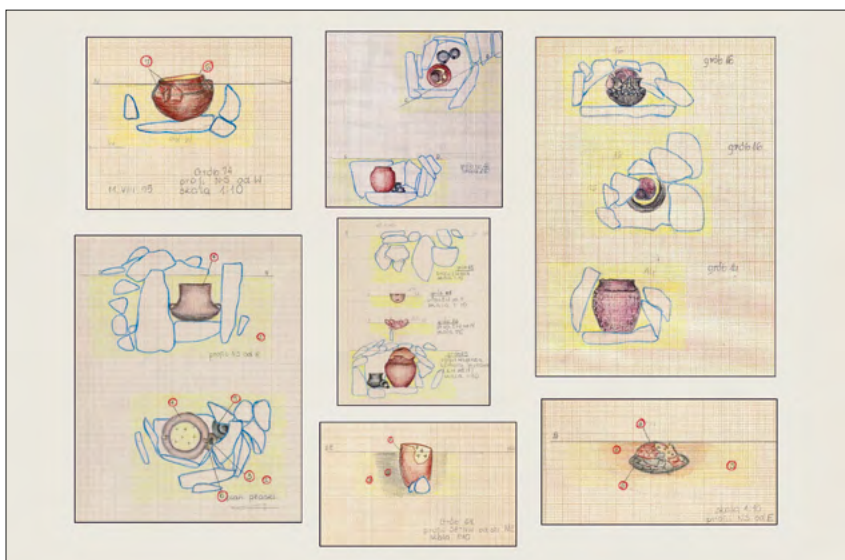
5 Gąsior 1972; Gąsior 1973; Gąsior 1974; Gąsior 1977.

6 Malinowski 1981, 121.

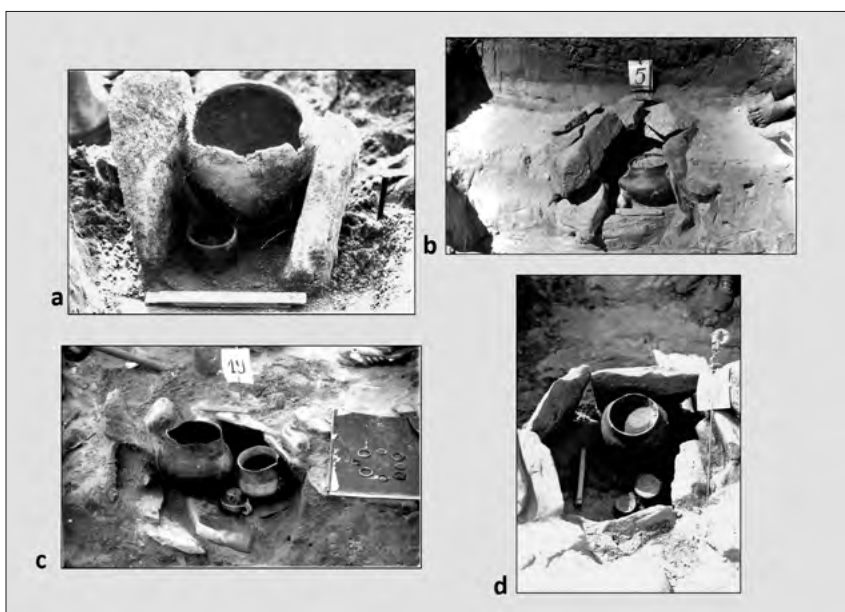
7 Autorka kieruje serdeczne podziękowania za udostępnienie zabytków, materiałów oraz archiwaliów ze stanowiska w Mierzynie do Dyrektora Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim im. Antoniego hr. Ostrowskiego – Krzysztofa Jednaca oraz do Moniki Troszczyńskiej-Antosik, a także do Dyrektora Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim – dr Marty Walak oraz Natalii Dubrowin i Piotra Gajdy.

8 Gąsior 1977, 111.

9 Gąsior 1972, 101, 102; Gąsior 1973, 122.

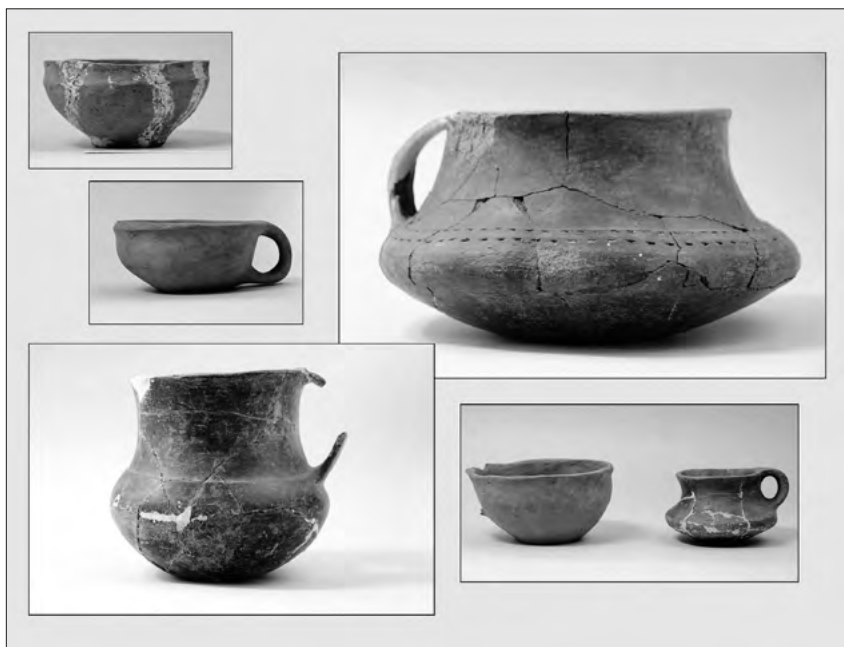

Ryc. 3. Mierzyn, stan. 1. Różne formy grobów – plany płaskie i profile pochówków według dokumentacji rysunkowej z Archiwum Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim im. Antoniego hr. Ostrowskiego.

Ryc. 4. Mierzyn, stan. 1. Groby o konstrukcji kamiennej w trakcie eksploracji – a: grób nr 1; b: grób nr 5; c: grób nr 19; d: grób nr 42. Zdjęcia z Archiwum Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim im. Antoniego hr. Ostrowskiego. Fot. M. Gąsior.

badania zaowocował przebadaniem 7 arów, na których zarejestrowano łącznie 25 grobów. Znotowano, iż część powierzchni została zniszczona przez wydobywanie piasku oraz drogę, a kilkanaście grobów zostało wyrabowanych jeszcze przed rozpoczęciem badań¹⁰. W roku 1975, czyli podczas czwartego sezonu wykopalisk, przebadano kolejnych 25 pochówków. Ostatnie prace archeologiczne miały miejsce w roku 1976, kiedy to odkryto 31 grobów¹¹.

Ryc. 5. Mierzyn, stan. 1. Naczynia z grobów ze zbiorów Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim im. Antoniego hr. Ostrowskiego. Fot. K. Skóra, M. Piotrowska. Brak skali.

Na cmentarzysku dominowały obiekty z obwarowaniem w postaci płyt kamiennych, w których składano jedną popielnicę i towarzyszące naczynia ofiarne – odnotowano 83 groby o takiej formie. Wśród nich znalazły się groby o formie kamiennej skrzyni, jak i naczynia tylko obwarowane kamieniami (Ryc. 3). Mniej liczne były groby popielnicowe – zarejestrowano 33 takie pochówki, oraz groby jamowe, których odkryto siedem (ich przynależność do tytułowej kultury będzie wymagać dalszej weryfikacji, ponieważ wśród materiałów z tego stanowiska znajduje się m.in. zapinka z okresu wpływów rzymskich).

¹⁰ Gąsior 1974, 109, 110.

¹¹ Dane uzyskane na podstawie inwentarzy polowych z lat 1975 i 1976. Brak informacji na temat tych sezonów badawczych w „Informatorze Archeologicznym”.

Obstawa grobów zbudowana była głównie z płaskich kamieni o wymiarach wynoszących przeciętnie około 1×0,6×0,6 m, które stabilizowano polnymi kamieniami (Ryc. 4). Niektóre popielnice wstawiano bezpośrednio do niewielkiej jamy lub też przepalone szczątki ludzkie składano wprost do ziemi.

Inwentarz grobów był jednolity – najczęściej była to jedna popielnica nakryta misą w towarzystwie od jednej do trzech przystawek. Wśród odkrytych popielnic dominowały naczynia jajowate i baniaste, charakteryzujące się chropowaconym brzuścem i wygładzaną szyjką o brązowej barwie (Ryc. 5). Odkryto także naczynia o gładkiej, czarnej powierzchni, cylindrycznej szyjce i silnie wydętym brzuścu. Za przystawki służyły kubki, niewielkie dzbany, miseczki i czarki. Ornamentyka naczyń była uboga – odnotowano tylko zdobienie w postaci ukośnych, potrójnych linii rytych powyżej załomu brzuśca. Niekiedy rejestrowano dzbany o gładkiej powierzchni, czarnej barwy, charakteryzujące się brakiem uch – były one prawdopodobnie rytualnie utracane. Pozyskane z grobów naczynia posiadają liczne analogie w materiałach kultury pomorskiej z Polski Środkowej¹². Kości ludzkie były słabo przepalone i ułożone w porządku anatomicznym w popielnicach¹³.

Na uwagę zasługuje naczynie pochodzące z grobu nr 44, wyróżniające się na tle pozostałych popielnic. Charakteryzuje się ono czarną barwą i gruszkowatym kształtem, co czyni je podobnym do urn twarzowych. Co więcej, odkryto je w grobie skrzynkowym, czyli konstrukcji kamiennej charakterystycznej dla kultury pomorskiej. Taką budowę miało też kolejnych pięć grobów, które zarejestrowano w centralnej strefie badanego obszaru. Jeden z nich – nr 43, cechował się brakiem płyty nakrywającej. Wewnątrz znaleziono dwa brązowe wisioriki. Nie zaobserwowano śladów otwierania konstrukcji bądź prób wyrabowania grobu (Ryc. 6).

Z podobną sytuacją mamy do czynienia na cmentarzysku w pobliskich Bryszakach, gm. Rozprza, gdzie w grobie skrzynkowym nr 8 nie odnotowano szczątków zmarłej osoby – być może był to pochówek symboliczny, lub też, jak wskazuje jego odkrywca – niedokończony lub wyrabowany¹⁴. Interesujące jest to, że w jego wnętrzu także odkryto fragment kulistego wisiorika z brązu oraz dwa fragmenty przedmiotów z taśmy brązowej. Co więcej, przy budowie skrzyni grobu nr 8 użyto wtórnie kamienia żarnowego¹⁵.

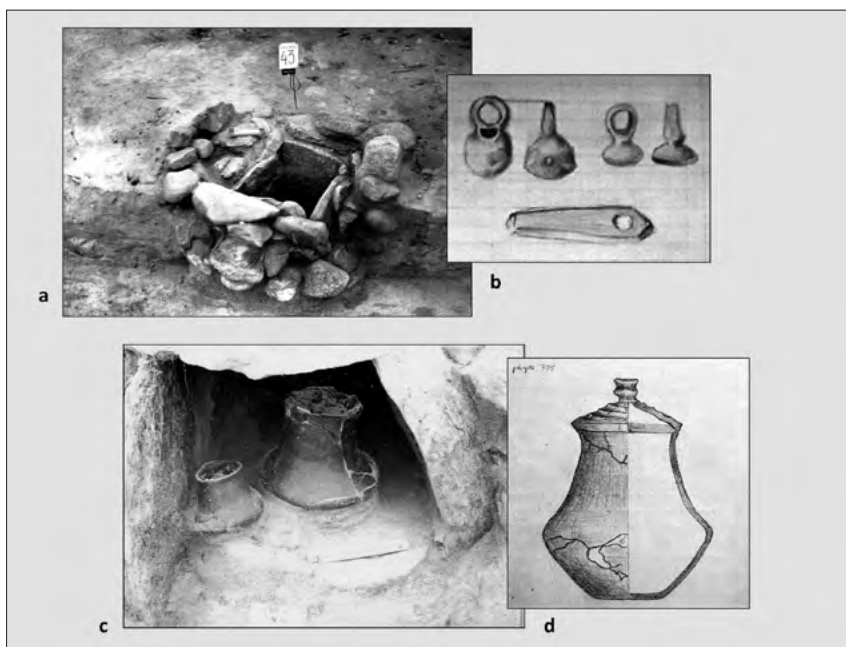
W grobach mierzyńskich odkrywano głównie ceramikę (Ryc. 7). Przedmiotów wykonanych z metali zarejestrowano niewiele – pozyskano szpilę z tarczowatą główką, szpilę z łabędzią szyjką, kółka żelazne, szczypce, igłę, wzmiankowane

¹² Zob. Jadczykowa 1975, 185–191, tabl. I–VII.

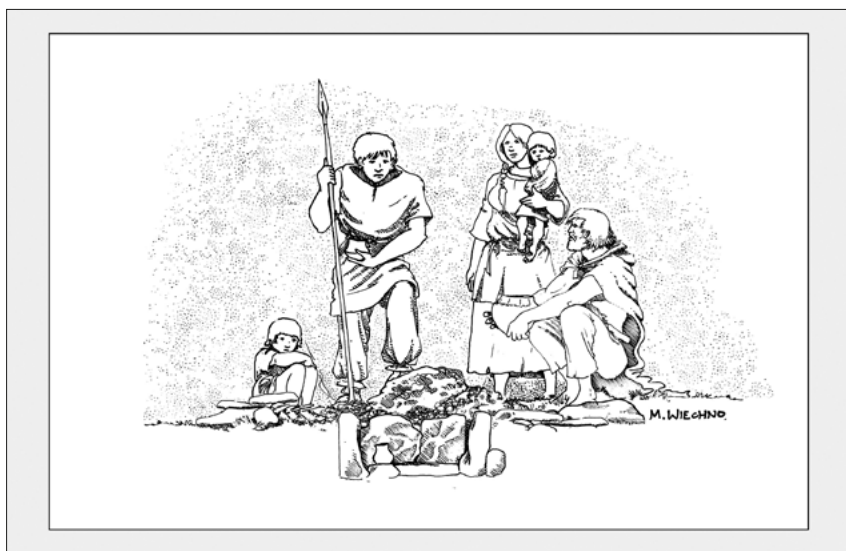
¹³ Gąsior 1972; Gąsior 1973; Gąsior 1974.

¹⁴ Szukała 2004–2007, 163.

¹⁵ Szukała 2004–2007, 164, tabl. XIV: 10, 11.

Ryc. 6. Mierzyn, stan. 1 – a: grób 43; b: rysunki przedmiotów z grobu nr 43 według inwentarza polowego; c: grób 44; rysunek popielnicy z grobu nr 44 według karty zabytku (Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim, Dział Archeologiczny, Karta nr 641).

Ryc. 7. Artystyczna rekonstrukcja ceremonii składania urny oraz przystawek do grobu o formie kamiennej skrzyni – na podstawie materiałów z Mierzyna, stan. 1. Rys. M. Wiechno.

wyżej wisioriki brązowe oraz dwie płytki kościane zdobione rytymi kółeczkami. W obrębie cmentarzyska znaleziono także zapinkę z okresu wpływów rzymskich, której obecność może być związana ze wspomnianymi powyżej grobami jamowymi.

Chronologia cmentarzyska wskazuje głównie na starszy okres przedrzymski. Niektóre groby można jednak wiązać jeszcze z końcem okresu halszackiego. Odkrycie 123 grobów sprawia, że stanowisko to wyróżnia się wielkością na tle innych obiektów kultury pomorskiej. Istotna jest także kwestia osady, która znajdowała się w pobliżu. Biorąc pod uwagę rozmiary przestrzeni grzebalnej, osada musiała także charakteryzować się znacznymi rozmiarami, co w przypadku kultury pomorskiej jest szczególnie ciekawe i zachęcające do dalszych badań. Co więcej, badania AZP uchwyciły w Mierzynie ślady osadnicze kultury pomorskiej, co wymaga jednak jeszcze ponownej weryfikacji terenowej.

Warto wspomnieć, że około 2 km niemal w linii prostej na północ od tytułowego stanowiska zlokalizowane jest wspomniane cmentarzysko kultury pomorskiej w Bryszkach, gm. Rozprza. Stanowisko nr 3 odkryte zostało w połowie lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku. W 1992 r. przeprowadzono dwukrotnie ratownicze badania mające na celu zabezpieczenie pojedynczych grobów odsłoniętych w związku z eksploatacją żwiru. W pracach tych brali udział licealiści z kółka archeologicznego działającego przy Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim. W 1995 r. przeprowadzono prace zabezpieczające kolejne pochówki. Badaniami kierował, a następnie materiały opracował Mirosław Szukała. Niewielka nekropola w Bryszkach znajdowała się na krawędzi stoku rzeki Luciąży. Łącznie przebadano powierzchnię 2,5 ara, na których odkryto 12 grobów i dwie jamy. Wiadomo, że zanim przystąpiono do badań zniszczeniu miały ulec dwa groby.

Obiekty znajdowały się zazwyczaj w odległości kilku metrów od siebie i były to pochówki jednostkowe, popielnicowe. W jednym przypadku przepalone szczątki zostały złożone bezpośrednio w kamiennej skrzyni uszczelnionej gliną. Konstrukcje grobów miały formę skrzyni zbudowanej z płaskich kamieni, wzmocnionej mniejszymi, polnymi kamieniami lub były to pochówki posiadające jedynie obudowę z kamieni. Łącznie ze wspomnianych grobów wydobyto 12 naczyń glinianych, fragmenty 7 przedmiotów z brązu, 5 szklanych paciorków (przepalonych i zdeformowanych) i 15 krzemieni. Listę tę uzupełniają przepalone kości ludzkie i zwierzęce, fragmenty dwóch przedmiotów glinianych, grudki polepy oraz kamień żarnowy. Część odkrytych źródeł ruchomych w postaci ułamków ceramiki może mieć związek z pozostałościami młodszej osady (kultura przeworska?), jednak większość pochodzi z cmentarzyska kultury pomorskiej¹⁶.

16 Szukała 1998; Szukała 2004–2007.

Nad Luciążą, około 3 km na północ od stanowiska w Bryszkach, znajduje się kolejna nekropola kultury pomorskiej w Łochyńsku¹⁷. Stanowisko to zostało ujęte w zestawieniu – katalogu cmentarzysk kultury pomorskiej autorstwa Tadeusza Malinowskiego¹⁸.

Ani na cmentarzysku w Bryszkach, ani na stanowisku w Mierzynie nie zarejestrowano urn twarzowych, będących jedną z cech charakterystycznych kultury pomorskiej. Brak popielnic z zaznaczonymi rysami twarzy tłumaczy się zanikiem pewnych „klasycznych” cech tej kultury w miarę przesuwania się jej ludności w kierunku południowym¹⁹. Trzeba zwrócić jednak uwagę, że jedno z naczyń pochodzących z mierzyńskiego cmentarzyska przypomina swą formą popielnicę twarzową (Ryc. 6).

Trudno przecenić wartość poznawczą cmentarzyska w Mierzynie, charakteryzującego się bardzo dużą liczbą odkrytych grobów. Trzeba także podkreślić fakt, że stanowisko to zostało z dużym prawdopodobieństwem przebadane w całości, oprócz kilkunastu pochówków, które wcześniej uległy zniszczeniu. Stwarza to możliwości do pogłębionych studiów m.in. nad strukturą przestrzenną miejsca grzebalnego, zmiennością cech grobów i naczyń służących jako urny oraz badań antropologicznych. Na uwagę zasługuje obecność różnych form grobów, w tym obiektów obwarowanych kamieniami, co wyartykułowała już I. Jadczykowa, charakteryzując kulturę pomorską z obszarów Polski Środkowej²⁰. Znaczna liczba odkrytych obiektów pozwoliłaby prześledzić przemiany konstrukcji grobowych w czasie, a zatem i uzupełnić stan wiedzy na temat obrzędowości pogrzebowej ludności kultury pomorskiej w tej części ziem polskich.

Dorzecze Luciąży to obszar, na którym wydzielono jedno z czterech skupisk kultury pomorskiej na terenie Polski Środkowej²¹. Stanowiska z Mierzyna i Bryszek doskonale uzupełniają mapę stanowisk pomorskich z tego regionu. Nie zbadało, jak do tej pory, współczesnych im osad.

Dzięki podjętej współpracy z Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim oraz Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim w najbliższych latach planowane jest kompleksowe opracowanie i opublikowanie monografii cmentarzyska kultury pomorskiej w Mierzynie.

17 Zob. Jadczykowa 1975, ryc. 1: nr 69, 172, 173.

18 Malinowski 1981, 99 – tam dalsza literatura.

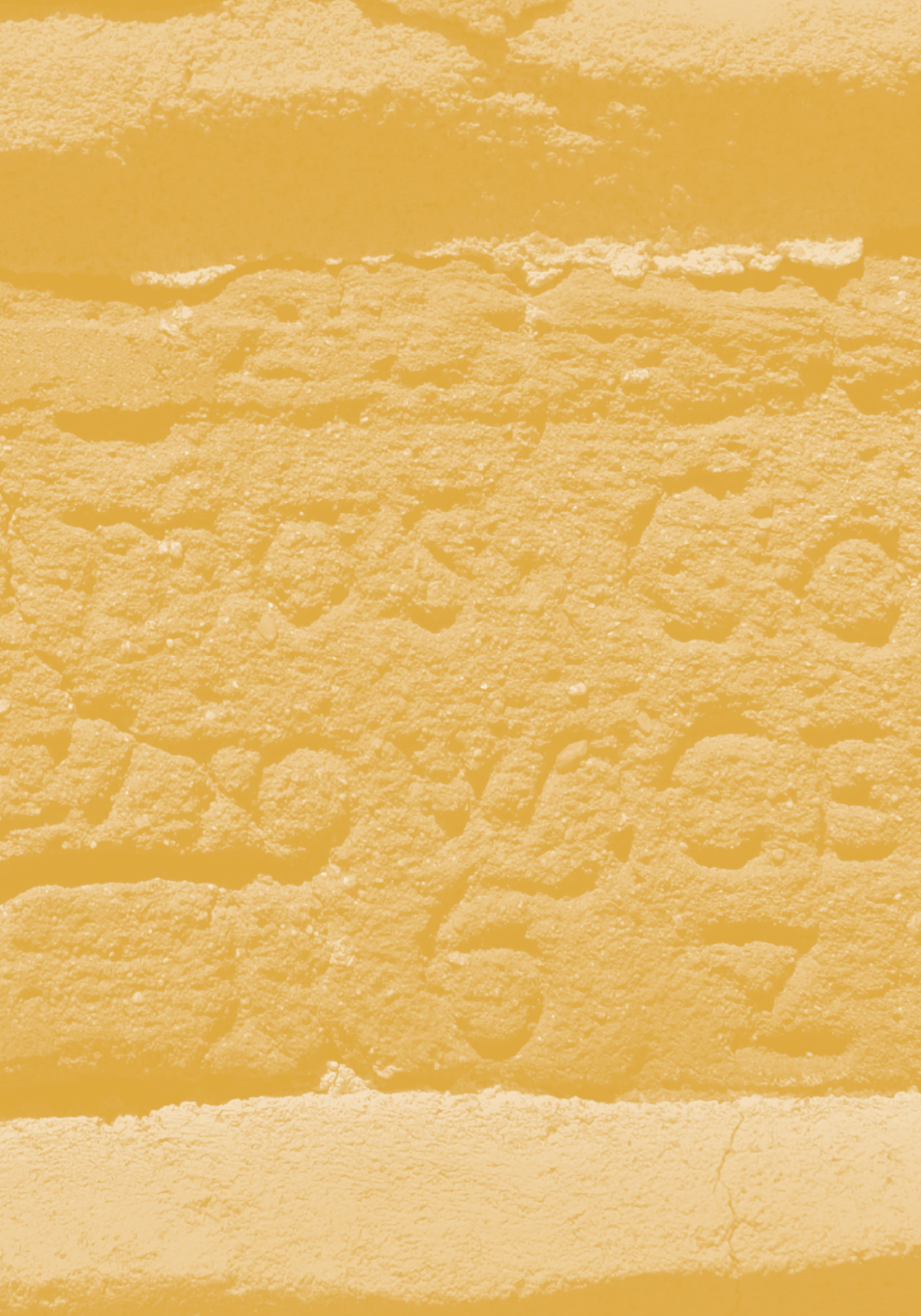
19 Jadczykowa 1975, 169.

20 Jadczykowa 1975, 171.

21 Jadczykowa 1975, 171.

Bibliografia

- Archiwum Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim – materiały z ratowniczych badań prowadzonych przez M. Gąsiora w 1976 roku.
- Archiwum Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim im. Antoniego hr. Ostrowskiego – materiały z ratowniczych badań prowadzonych przez M. Gąsiora w latach 1972–1975.
- Baranowska M. 2018. *Szkice z dziejów Mierzyna*. Tomaszów Mazowiecki.
- Gąsior M. 1972. *Mierzyn, powiat Piotrków Trybunalski, stanowisko 1*. „Informator Archeologiczny”. Badania rok 1972, 101–102.
- Gąsior M. 1973. *Mierzyn, powiat Piotrków Trybunalski, stanowisko 1*. „Informator Archeologiczny”. Badania rok 1973, 122.
- Gąsior M. 1974. *Mierzyn, powiat Piotrków Trybunalski, stanowisko 1*. „Informator Archeologiczny”. Badania rok 1974, 109–110.
- Gąsior M. 1977. *Mierzyn, powiat Piotrków Trybunalski, stanowisko 1*. „Informator Archeologiczny”. Badania rok 1976, 111–112.
- Jadczykowa I. 1975. *Kultura pomorska i kultura grobów kloszowych w Polsce środkowej*. „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Archeologiczna” 25, 167–194.
- Malinowski T. 1981. *Katalog cmentarzysk ludności kultury pomorskiej*, t. II. Słupsk.
- Szukała M. 1998. *Bryszki, st. 3, gm. Rozprza, woj. piotrkowskie, AZP 77–53/3*. „Informator Archeologiczny”. Badania rok 1995, 51.
- Szukała M. 2004–2007. *Cmentarzysko ludności kultury pomorskiej w Bryszkach, stanowisko 3, powiat Piotrków Trybunalski (materiały z badań ratowniczych)*. „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Archeologiczna” 43, 153–194.

Afiliacje

Maria Baranowska

badaczka niezależna

<https://orcid.org/0000-0002-2158-520X>

Piotr Kittel

Wydział Nauk Geograficznych UŁ, Katedra Geologii i Geomorfologii

<https://orcid.org/0000-0001-6987-7968>

Tomasz Kurasiński

Instytut Archeologii i Etnologii PAN, OBDT w Łodzi

<https://orcid.org/0000-0002-8158-1104>

Sebastian Latocha

Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UŁ

<https://orcid.org/0000-0003-4226-9131>

Ireneusz Marchelak

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi

Błażej Muzolf

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi

Iwona Nowak

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi

Alicja Piotrowska

Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UŁ

<https://orcid.org/0000-0001-7619-1585>

Magdalena Piotrowska

Instytut Archeologii i Etnologii PAN, OBDT w Łodzi

<https://orcid.org/0000-0002-8774-2052>

Wojciech Siciński

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi
<https://orcid.org/0000-0002-2688-9253>

Jerzy Sikora

Instytut Archeologii UŁ
<https://orcid.org/0000-0003-4494-2983>

Kalina Skóra

Instytut Archeologii i Etnologii PAN, OBDT w Łodzi
<https://orcid.org/0000-0002-3197-6060>

Beata Sobko

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi
<https://orcid.org/0009-0002-1190-493X>

Waldemar Stasiak

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi

Piotr Strzyż

Instytut Archeologii UŁ
<https://orcid.org/0000-0001-6846-159X>

Alicja Szymczak

Instytut Historii UŁ / Plichtów
<https://orcid.org/0000-0001-7238-3993>

Jan Szymczak

Instytut Historii UŁ / Plichtów
<https://orcid.org/0000-0003-0705-4450>

Monika Troszczyńska-Antosik

Muzeum Sztuki w Łodzi
<https://orcid.org/0009-0006-5980-5622>

Jacek Ziętek

Archiwum Państwowe w Piotrkowie Tryb.
<https://orcid.org/0000-0002-7112-4436>